

EXIT' VAGY EZT ITT!

A sör langyos, az én mögöttes.
Mi jót várhatnál itt még, pajtás?
Magad inkább egy szebb világba szöktesd
– helyedre, ne félj, biztos hajt más...
Vagy nem hajt. Akkor sem leend hiány
ez átláthat'lan, zörgő gépezetben;
te csak keressed túl az Óperencián
hűs célodat, mely elmesélhetetlen.
Mi szürcsölgetjük még, mi jut, a kétes bólét:
langy örömkét az én mögöttesében –
nekünk hadd szóljon erről a jelenvalólét!
Te csak rajongj, és légy örökre vétlen!

Langyos a vér, szándék mögöttes.
De hogy én téged? Ne röhögtes!

Horváth Sándor Farkas

A SZIGET, HOL EGY KICSIT MINDIG HIDEGEBB AZ IDŐ

Bár a folyó itt nem olyan széles, csak lassan haladtak a túlpárt felé. A felszálló ködből magas kőfalra épült házak tűntek elő. Körben hófödte hegyek.

A ladik partot ért, Z. kilépett a stégre. Eszébe jutott, mit mondott a révész indulás előtt: „Nem lesz semmi baj. Csak ne lepődjél meg, a szigeten egy kicsit mindig hidegebb az idő.” A ház ott állt nem messze, a templomkert alatt. Apró, vályogfalú építmény, akárcsak a többi errefelé. Z. átvergődött az elvadult kerten, ledobta a bőröndöket – már bent is volt a házban, amikor észrevette, valaki van a diófa alatt: kis tömzsi emberke, hatalmas csizmában, állán fehér szakáll.

– Hallom, nem jár a hajó – mondta.

Közelebb jött. Kalapját ott szorongatta a kezében.

– Ladik jár – felelte Z.

– Mint a régi szép időkben.

Z. bólított, bár fogalma sem volt, milyenek lehettek azok az idők.

Az öreg a házat figyelte. Mintha ezek az agyonmeszelt falak valami üzenetet rejtenének, amit csak ő érthet, ami kizárólag az ő kedvéért van ott. Talán nem is emlékszik már azokra az időkre maga sem. Mégis, ha megpillantja ezt a nagy fehérséget ott az

embernyi fűben... Álltak a hidegben. Z. nézte az öreget, az öreg meg a házat. És mosolygott. Végül elnézést kért, de mint mondta, most már mennie kell. Annyit azért még bátorzkodott megjegyezni, hogy itt lakik a szomszédban, a neve Greff, ha szükséges, hívják nyugodtan.

Z. kipakolta a bőröndöket, begyújtotta a kályhát. Delet harangoztak. Éppen enni készült, amikor az utcát lárma verte fel. Maga sem értette, miért, rögtön a kapuban termett. Még látta, ahogy három behemót ember egy ló után szalad. Nyomukban biciklis gyereksereg. A főutca volt ez, rendes betonnal, csak úgy kopogott rajta a patkó. Z. oldalra fordult. Egy lány állt mellette. Barna haja hullámokban omlott a válla fölé.

– Elkapják, igaz?

Z. nem felelt.

A lány visszahúzta fejére a kapucnit. – Utálok a lókupeceket – mondta, és még mielőtt Z. szólhatott volna, mielőtt megemészthette volna ennek a szomorúan finom arcnak a látványát, elsietett a templomkert felé.

Kemény volt a tél. A vékony hó alatt jég borított mindent. Z. gyakran látott fenékre ült öregasszonyokat, kezükben imakönyv, kosár vagy vödör, ha éppen vízért mentek a kúthoz. Ami Z.-t illeti, berendezkedett valamennyire. Egy szobát fűtött. Ott aludt, evett, és ott tisztálkodott, a mosófazékban. Végül már a kútra is szeretett kijárni, mint a legtöbben errefelé. Igaz, télen nem olyan jó. De nyáron, ha kint az utca, meg lehet állni, nézelődni vagy csevegni, ha úgy alakul.

Aztán egy nap elment a tanácsra. Apró vályogház volt ez is, a falu közepén. Két borzas, öltönyös férfi üldögélt odabent, a hirtelen melegben. Hellyel kínálták Z.-t, pálinkát töltöttek neki. – Maga még új itt. – Z. bólintott. – De nem kell aggódni, az ember mindig új valahol! Néha bekukkantott az asszony. Levelet hozott, meg süteményt. Amikor Z. elmondta, miért jött, a két férfi elcsendesedett. A vékonyabbik, amelyik körszakállt viselt, visszacsavarta a kupakot az üvegre, és azt mondta: – Őt ne keresd!

Z. üldögélt egy darabig a csendben, aztán felállt, behúzta maga mögött az ajtót. Hallotta, ahogy megcsörrennek megint a poharak, és a két férfi felnevet. Nem baj, az már biztos, hogy jó helyen jár. Be is írta a noteszébe, amibe, tudta, egy nap majd valami nagyon fontosat fog írni, hiszen ezért jött ide a szigetre, hogy február ötödike, biztató jelek.

Másnap anorák kezeslábast húzott, nekivágott a szigetnek. Egyszer már bejárta ezt a vidéket sok évvel ezelőtt. Mint civil: gyerek volt. Ez más. Ez nagyon más most.

A nap már lemenőben volt a fenyves fölött, amikor hazafelé indult. Semmit nem talált. Éhes volt, alig vonszolta magát. A fák között egy lakókocsit vett észre. Közelebb lopózkodott, benézett az ablakon. Üres volt, az ajtaja nyitva. Belépett: szakadt priccs, por, pókháló, konzervdobozok. A sarokban egy kis fűzet. Olvashatatlan írás, de a tinta frissnek tűnt a lapokon. Ekkor vette észre a kutyát. Nem ugatott, nem is lihegett. Z.-t figyelte. Z. nem tudta eldönteni, most jött-e be, vagy végig ott volt. Nem ijedt meg tőle, pedig félt a kutyáktól. – Hát te ki vagy? – A kutya nem mozdult. Z.-t nézte. – Hol a gazdád? – Közelebb jött, megszagolta Z. nadrágját. Nagydarab, vastag szőrű állat, Z. nem tudta, miféle. – Jól van – mondta –, én most hazamegyek. – De ahogy kilépett a kocsiból, a kutya utánaeredt. Sehogy sem tudta lerázni. Ha követ dobott felé, megtorpant, oldalra fordított fejjel figyelt. Aztán követte tovább. Mire hazaértek, este lett. Z.

bement a házba, a kutya leült a kapu elé. Z. többször kinézett, ugyanott ült, és figyelt. Ha ráordított, el is szégyellte magát rögtön, olyan ártatlan képpel nézett vissza rá. – Jó – mondta –, nyertél. De aztán ne szórakozz, sokáig úgyse maradhatsz!

Enyhébb napok jöttek. Olvadt a hó. Z. szokásos körútjáról tartott hazafelé, amikor meglátta a szomorú arcú lányt, amint ott siet kapucnijában az utca másik oldalán. Már kiáltani akart, de valaki megragadta a kabátja ujját. Hátrafordult: apró anyóka állt előtte, hátán terítőféleség.

– Ki maga? – kérdezte.

Z. nem felelt.

– Ki vagy te?

– Z.

– Z.? – Az anyó ijedten nézett a férfira. – Mit csinálsz te itt?

– Itt lakom.

– Itt?

– Itt.

– Itten te nem laksz!

– Pedig.

– Hol?

Z. megmondta.

– Ottan nem!

– Megvettem.

Az anyó makacsul csimpaszkodott Z.-be. Állán ezüstös szakáll csillogott. – Mit csinálsz te itt?!

Z. megrázta magát. A döbbszög öregasszony megtántorodott, és a kerítésig hátrálva figyelte, ahogy elrohan.

Reggel Z. arra ébredt, hogy egy gumicsizma áll az ágya előtt. Aztán meglátta a hozzá tartozó nagydarab, bajszos férfit. Piros flanelinget viselt, alatta pulóvert. – Szia! – mondta.

– Szia – felelte Z.

A férfi kipirult arca tele volt szeplőkkel. – Bajban vagy – mondta.

Z. felült.

– Van nálad valami, ami nem a tied.

Z. a kutyára pillantott, ott hevert az ágy mellett.

– Nem – mondta a piros inges –, valami más.

Z. még mindig az állatot nézte. Most tűnt fel neki, hogy soha nem ugat. Legalábbis eddig nem hallotta. „Valami más”, merengett.

– Öltözz fel, járunk egyet!

A falu szélén öreg szélmalom tűnt elő a csupaszon hajlongó fűzek közül. Megálltak. A piros inges megfogta Z. kezét. Z. várta, most majd mond valamit. De csak álltak. A nap jólesően melengette az arcukat.

Régóta nem használták a malmot. A gerendák meg a falépcső korhadt, a padlót felszedték, a vizes földön kupacokban hevert a kutyaszar. A padláson, a cserepek között besűrűdő fényben Z. két fotelt vett észre, meg egy asztalt. Arrébb tábori ágy, fűzetek – olyanok, mint a lakókocsiban –, sörösdoboz, egy cseréplécen póráz.

– Itt beszélhetünk!

Ez idő tájt olyan hír keringett a faluban, hogy a Halápi-tanyáról eltűnedeznek az emberek. Az a néhány falusi, aki bejáratos oda, egy hete nem jelentkezett. A tanyáról amúgy sem illett sokat beszélni, de ezután egyenesen elátkozott hely lett. Senki nem tudta volna megmondani, hol is van pontosan. A homokdombok között, amerre tudni vélték, mindig köd lebeg a tájon, csak a dobermanok csaholása hallatszik a tompa szűrkeségben. Ha volna is vállalkozó kedvű ember, aki odamerészkedik, a tanácsháza falára világosan ki van írva: tilos! Hatóságilag. Csak a vadőr fedezte fel időnként a közeli fenyvesben egy idegen gyártmányú csizma nyomait. A nyomok a semmiből lesznek, és a semmibe távoznak. Nem sokat tud meg belőlük az ember. Mindössze annyit, hogy vizsgáljuk aprócska valaki, és a fenyvesbe kizárólag szombat hajnalokon jár.

Z. ült a fotelban, szívta magába a padlás porát. Nem gondolt semmire. Ringatta a homály.

– Ha visszaadod a füzetet, el vagy felejtve – mondta a piros inges.

Z. felsóhajtott. – Nem ér az semmit.

A piros inges felhúzott egy cserepet, kinézett a résen a folyó felé.

– Abban te ne legyél olyan biztos.

Uszály haladt el a falu alatt. A szél végigröpítette a kürt hangját a szigeten.

– Azt az embert, akiről beszéltél – kérdezte Z. –, ismered?

– Talán.

– Ki vagy te neki?

A férfi visszahúzta a cserepet, odalépett Z.-hez. Mint aki ütni készül – de csak csóválta a fejét.

– Felejtsd el – mondta. – És engem is.

Z. már bent járt a faluban, amikor egy csapat biciklis asszony tekert el mellette. Lobogott rajtuk a hosszú kötény. Z.-nek eszébe jutott az anyja. Ő is biciklivel járt munkába. Amikor hazafelé ment az iskolából, és meglátta a sárga biciklit a posta előtt, tudta: az anyja odabent van. Még nem járt le neki a munkaidő. Hátul osont be. Nézegette a bélyegeket, a képeslapokat. Aztán együtt indultak el hazafelé. Z. a csomagtartóra ült, az anyja előre. Sokat nevettek, mert a bicikli mindig kacsázva haladt. De mehettek akármilyen görbén a városka kihalt útjain, soha nem esett bajuk. Leszámítva azt, hogy egy nap az anyja valamiért meghalt.

– Van kedve eljönni a bálra?

Z. felnézett. Nem értette, ki szól hozzá.

– Ott táncolhat is, ha akar.

Z. most ismerte csak fel a lányt. Ugyanaz a kapucnis kabát volt rajta. Haja csillogott a napsütésben.

– Nem tudok táncolni – mondta.

– Lehet. De az még nem olyan nagy baj.

Z. megvonta a vállát.

– Jöjjön el! Számítunk magára.

A bál a tűzoltók épületében volt. Z. nem tudta, milyen alkalomból tartják. Zakót húzott, hozzá bordó nyakkendőt. A gumicsizmát a lábán felejtette.

A teremben színes lampionok lógtak mindenütt. A fal mentén körben asztalok, az asztalokon bor, sütemény. Z. odalépett egy asszonyhoz. A szomszédja, Greff felől érdeklődött. Az asszony hosszan méregette, aztán elnevette magát. – Szóval maga az!

– Z. vagyok – hajolt meg Z.

– Tudom. Tudom, ki maga.

Az emberek köréjük gyűltek. Z. észrevette a tömegben a tanácselnököt. Borzas feje egyre közeledett a nagy vállak és hátaik között. – Hölgyeim és uraim! – kiáltotta el magát, miután megállt Z. előtt. – Üdvözljük barátunkat, Z.-t, a sziget újdonsült lakóját!

Csend lett. Mindenki Z.-t figyelte. – Ezt a bált neki szerveztük!

Z. érezte, hogy valaki hozzáér. A lány állt mögötte. Testéhez hosszú fekete ruha tapadt, kicsiny vállán csak egy pánt. – Hát itt van!

– Itt! – mondta Z. halkán.

– Nagy dolog az – szavalt a tanácselnök –, ha a szigetre új lakó érkezik. Ma, amikor csak azt hallja az ember, hogy a város, a város... Nagy dolog! – Z. észrevette, hogy eltűnt arcáról a körszakáll. Vékonyabbnak, elesettebbnek tűnt. – ...én azt mondom: erre igyunk!

Z. felhajtotta a bort, kezét rázott az elnökkel. Lassú, keringőféle dallam szállt végig a termen. Z. karon fogta a lányt, tánclépésekbe kezdtek. Noha nagyon kellett ügyelnie, nehogy fellökje partnerét, úgy érezte, egyszerre felemelkedik az emberek fölé, aztán vissza, és föl megint – míg végül a lány azt mondta, egyelőre ennyi, inkább üljenek le.

Éjfél után lekapcsolták a villanyokat. Néhány halász iszogatót csak az asztal körül. A cserépkályha kihűlt, szállt a por a szakadt lámpák alatt.

Z. a lány ölébe hajtotta a fejét. Hallgatta, hogy a szigetről mesél. Arról, amikor bús, lassú vízával még keresztülfolyt rajta a patak. Amikor az ő kockás szoknyácskáját ide-oda fújta a szél, ha a nyakukban vitték ürgét fogni a vízművesek. Z. csak akkor tért magához, amikor a tanácselnök odalépett hozzá, és megfogta a vállát. – Igyon meg velem valamit – mondta. Hullott a hó, a kerti fenyő ágait az ablaküveghez verte a szél.

Z. hagyta, hogy töltsenek neki. Közben vissza-visszapillantott a fotelban alvó lány felé.

– Miért keresi azt az embert?

Z. megvonta a vállát.

– Ismeri valahonnan?

– Talán.

A tanácselnök közelebb lépett. – Maga értelmes ember – mondta. – Magának elárulhatom: ő a mi emberünk.

Z. a halászokat nézte. Nagy bajszú, lomha fickók ezek. Arcuk, akár a hajnali köd.

– ... fontos ember. Nem lehet piszkálni. Ugye érti?

– Nem – mondta Z.

– Makacsodik?

– Beszélnem kell vele.

A kis ember kezébe vette a bontatlan üveget. – Valami régi ügy? – A dugó pukkanása végigszállt a termen. – Azelőtt a Mezőségen volt ő, ha jól tudom. Járási tanácson. Ott volt maguknak valami biznisz?

Z. megrázta a fejét.

– Ide figyeljen! – a tanácselnök teletöltötte a két poharat. – Lehet, hogy ezek az idők már nem olyan idők, mint azok voltak, akkor sok minden megesett... mi talán nem is beszélgetnénk itt. De azért ne becülje alá ezeket a mostani időket se!

Z. visszatette a poharat az asztalra, megtörölte a száját. – Hallom, eltűnt néhány ember a tanyán.

– Nem tűntek el! – morogta az elnök. – Tévedés. Jó elvtársak azok!

Egy nap kitavaszkodott. Az aranyeső ott sárgállott az útszéleken. Z. rendbe hozta a házat, káposztát ültetett. Esténként átjött hozzá a lány. Ültek a verandán pokrócba csavarva. Sátorként borult rájuk az ég. Z. apja egyszer azt mondta: az apáknak és a fiúknak saját csillaguk van. Ha valamiért elkerülnek egymástól, csak felnéznek az égre, és tudni fogják, merre kell keresni a másikat. Azon az őszen tűnt el örökre. Z. sokszor nézte az éjjeli eget, de nem tudta kiolvasni, merre keresse.

Évekkel később valaki azt mondta, van egy sziget a Dunán, él ott egy ember: nagyon olyan, mint az, akit ő keres. De Z. hiába kutatta, hiába hagyott titkos üzeneteket mindenütt, itt se találta meg. Csak ez a lány volt, bújt hozzá, mint a macska. Finom bőrének illatától álmoság fogta el.

Egy reggel Z. elindult, hogy benézzen a szomszédjához, Greff úrhoz. Fűrészt akart kérni a kerti orgonákhoz. Nem tudta, melyik ház az övé, taláломra nyitott be mindenhová. A kutyaugatásra aggódó arcú, kötényes asszonyok jöttek elő. Greff úrról nem hallottak soha. Z.-nek se igen hitték el, hogy a szigeten lakik. Azt meg végképp kételkedve fogadták, hogy ebben az utcában. Z.-nek már az az érzése támadt, szándékosan nem ismerik fel. Házalónak nézték. Várták, mikor rukkol elő az árujával. Az egyik asszony annyira izgatott lett – azt hitte, Z. kenőcsöt hozott neki –, hogy pálinkával kínálta, pusztedlivel; nem akarta elengedni, csak amikor már félreérthetlenné vált a tévedés. De akkor úgy fejbe vágta, hogy alig talált haza. Ezen az éjszakán álmodta, hogy beszélget valakivel a sötétben.

– Még mindig nem érted? – kérdezte a hang.

– Nem – mondta Z.

– Mindegy. Csak ne avatkozzál bele!

– Mibe ne avatkozzak?

– Semmibe – mondta a hang. – Majd megtanulod: az ember ne avatkozzon bele semmibe.

Z. oda akart menni, hogy megragadja az illetőt, és a képébe üvöltse: ő semmibe nem avatkozik bele, egyszerűen keres valakit... egy apát! De felébredt.

Nem sokkal ezután levelet kapott a tanácsról. A tanácselnök írta. Pénzt ajánlott Z.-nek a házáért, csak menjen el.

Z. próbált beszélni vele, de a titkár azt mondta, nincs ideje rá.

– Mi bajuk velem?

– Semmi – mondta a titkár. – De sokat kérdezősködik. Értse meg, ennek rossz vége lenne. Amit maga keres, nem erre van!

Z. egész nap bolyongott. Kisétált a telepre is. Az Öregfiúk játszottak a Kőbányászok ellen. A tornát a járás szervezte, május 1. miatt. Mondták Z.-nek, ha jól rúgja a bőrt, beállhat. De ő nem akart. Szedett egy csokor orgonát, visszament a faluba, a lány levelesládájába tette.

Két bőröndben elfért mindene. A kutya ott járkált fel-alá, míg összepakolt. Néha megállt, félrefordított fejjel figyelt.

Este lett. Ültek a verandán, nézték a csillagokat. Ő ma biztosan nem jön át, gondolta Z. A városba kellett mennie. A hintaszéket üresen himbálta a szél.

Hajnaltól kilépett a házból. Szombat volt, köd szállt a vízen. A földek csupaszon nyúltak el a szürke ég alatt. Amikor a fenyves széléhez ért, egy fa mögül aprócska em-

ber lépett elő. Z. nem látta az arcát, a kalap is takarta. Közelebb jött. Z. most vette csak észre: Greff úr áll előtte. – Nahát! – mondta. – Régen láttuk egymást.

Az öreg bólintott. – Eltévedt talán?

– Nem, nem – mondta Z. – Keresek valakit.

A nap vöröses háta kibukkant a homokdombok mögül.

– Szóval keres valakit.

– Az apámat – mondta Z.

Greff úr cigarettát vett elő, megkínálta Z.-t.

– Az apját – mondta, miután eltette a gyufát. – És mit akar tőle itt?

– Nem tudom.

– Aha.

– Régen láttam, tudja. Nagyon rég. Nem is emlékszem rendesen.

– Akkor?

– Csak látni szeretném. Mondanék neki valamit.

Szívták a cigarettát, hallgatták az erdőt.

– Milyen volt az a maga apja? – kérdezte Greff úr. – Hátha láttam valahol.

– Nem tudom – mondta Z. – Talán olyasféle, mint maga. Persze nem ennyire öreg.

Greff úr elnevette magát. – Igen – mondta –, az idő!

Álltak a fák között, nézték egymást. Mint azon a reggelen, ott a kertben. Aztán Z. elindult vissza a falu felé. Az öreg meg nézte, nézte, ahogy távolodik.

– Mit akart? – lépett mellé egy nagydarab férfi. Greff úr összerezett. – Halkan jársz, fiam – mondta –, megijesztettél.

Z. éppen ekkor tűnt el a homokdombok között. – Az apját keresi, azt hiszem.

A felkelő nap fénye beszűrődött a fák közé. A nagydarab, piros inges férfi megrázta a fejét, kiköpött a tütengerrel borított földre. – Szóval ez a te városi fiad!

Az öreg nem felelt. Szívott egy utolsót a cigarettából, a csikket kis nejlonzacskóba tette, azt meg elsüllyesztette a zsebébe. – Az apját keresi – mondta. – Akar tőle valamit, azt hiszem.

Néhány lépés után elnyelte őket az erdő.

Z. leadta a kulcsot a tanácson. A kutyát a vadőrre bízta, de az azt mondta, neki nem kell. Van annak gazdája. Ebéd után elviszi hozzá. Lesétált a partra, a füzek közé. A hajót szerelték, ladik járt megint. Z. beadogatta a bőröndöket, beszállt. Napos idő volt. Csak a szél csapkodta a vizet.

– Na – mondta a révész, miután ellökte a ladikot a stégtől –, tetszett minálunk?

Z. figyelte, ahogy nagyokat húz az evezőlapáttal, aztán oldalra fordítva a ladik faráig tolja, hogy ne fordítsa el őket az ár. – Jó volt – mondta. Visszanézett a távolodó házak felé. – Csak az a baj, hogy itt egy kicsit tényleg hidegebb az idő.